

Viron keskeytetty kumous

Toisinajattelija Tiit Madissonin mielestä Viron vallankumous lauloi itsensä suohon. Samalla se söi lapsensa, ja ajoi tekijänsä maanpakoon Espanjan Andalusiaan.

Teksti ja kuvat **Risto Vuorinen**

Madissonien uusi koti on talo, jonka he valtasivat reilut kaksi vuotta sitten. Talon omistajasta ei ole tietoa.

Harmaantuva mies kumartuu poimi-
maan hedelmiä
maahan heitetyis-
tä puulaatikoista.
Osa mandariineis-
ta ja appelsiineis-
ta on pilaantuneita.
Mies kerää muo-
vikasseihin myös
tomaatteja, omenoita ja viinirypäle-
tertutuja. Toisesta laatikkokasasta löy-
tyy päiväysvanhoja jugurttipurkkeja,
leipää sekä kananmunia. Kun ruoka-
kassit ovat täynnä, lähtee mies käve-
lemään supermarketin takapihan ros-
kalaatikoiden luota alamäkeen kohti
merta ja aurinkoa.

Lähes kaikki täysi-ikäiset virolaiset tunnistaivat miehen, jos hän tuli-
si vastaan. Hän on Viron tunnetuin
toisinajattelija **Tiit Madisson**, ikä 62
vuotta.

Madisson kyyristyy suoraan kadul-
ta sisään talon matalasta oviaukosta.
Pilkkopimeän eteisen kautta hän aste-
lee tottuneesti valkeiden marmorile-
vyjen peittämään huoneeseen, jonne
hiipii valonkajo pienestä ikkunasta.
Hän asettelee muovikassien sisällön
viileälle lattialle, joka toimii jääkaap-
pina.

Löytötalo

”Talossamme ei ole sähköä. Vedenkin
kannamme alapihalta sisään”, sanoo
Madisson.

”Ruokaan meillä ei kulu rahaa. Eu-
roja tarvitsemme vain kahviin ja hal-
paan punaviiniin. Ruokamme saame-
me marketin takapihalta.”

Aviopari Tiit ja **Terje Madisson** saa-
pui Espanjan Aurinkorannikolle kaksi
vuotta sitten. Pariskunta pystytti telt-
tansa Välimerestä nousevalle rinteelle
viideksi viikoksi.

”Rupesimme etsimään hylättyjä
taloja ja löysimme sellaisen”, selvit-

tää perheen pää pienellä verannalla.
Pariskunta asuu talossa jo kolmatta
vuotta eikä sen omistajasta ole vielä-
kään tietoa.

Hippiliikkeestä Hirvipuistoon

Tiit Madissonin nimi kirjoitettiin
Neuvosto-Viron kiiltävänappisten
viranomaisten mustaan kirjaan jo
1970-luvulla. Mies oli alkanut organi-
soida neuvostojärjestelmälle vierasta
hippiliikettä. Vuodet 1980–1986 hän
istui vankileirien saaristossa poliitti-
senä vankina.

Pian vapautumisensa jälkeen sai
valtiollinen turvallisuuspalvelu KGB
vihjeitä, että Madisson suunnittelee
suuren valtiosalaisuuden paljastamis-
ta. Salaisuus oli Stalinin ja Hitlerin vä-
lillä solmittu Molotov-Ribbentropin
sopimus. Siinä muun muassa Baltian
maat ja Suomi kuuluivat Neuvostoliit-
ton valtapiiriin.

Elokuussa 1987 Madisson järjesti
ystävineen Tallinnassa suuren kansan-
kokouksen, joka tunnetaan nimellä
”Hirvepargi miiting”. Se oli Neuvos-
to-Viron ensimmäinen ruohonjuurita-
solta kummunnut mielenosoitus. Tu-
hannet paikalle saapuneet virolaiset
kuulivat ensimmäisen kerran maansa
kohtalon sinetöineestä sopimuksesta.

Kokousta pidetään olennaisena
merkkiapaaluna Viron uudelleen itse-
näistymisen tiellä.

Pian kokouksen jälkeen Tiit Madis-
son vangittiin ja karkotettiin Neuvos-
to-Virolta.

Tallinnan vanhan kaupungin muu-
rilla pidetystä kokouksesta kasvoi niin
sanottu ”Laulava vallankumous”. Sen
päämääränä oli maan itsenäisyyden
palauttaminen. Tiit Madisson vietti
laulavan vallankumouksen huippu-
hetket Ruotsissa, mutta oli ajan tasalla
siitä, miten Neuvosto-Viron poliitti-
sen eliitin onnistui kääntää kansan
vallannut hurmos omaksi edukseen. ▶

Vesitetty vapaus

”Puoluejohdolle oli tärkeää, etteivät valtaan nousisi kansallismieliset ääri-ryhmät. Politrukit alkoivat organisoida Tallinnan laulukentän tapahtumiin bussikuljetuksia. Laululavalle ilmestyi yhtäkkiä röykkiöittäin kiellettyjä sinimusta-valkoisia lippuja. Lavan edessä istui puolueen eliitti, kuten **Indrek Toome**, **Arnold Rüütel**, **Vaino Väljas** ja **Edgar Savisaar**. Myös KGB oli muuttunut maltillisiksi”, kertoo Madisson.

Vallanpitäjät sulautuivat osaksi laulavaa rahvasta, Viron kommunistit säilyivät asemansa johtopaikoilla. Pian heistä tuli ääri-liberaalin kapitalismin kannattajia.

Tiit Madissonin karkotus päättyi vuonna 1990. Mies sukelsi suoraan kotimaansa poliittisiin kuvioihin, jotka olivat muuttuneet hektisiksi. Hänet valittiin neuvostoajan loppuvaiheessa muun muassa Eesti Kongressin jäseneksi.

Kun itsenäistyminen näytti jo mahdolliselta, Madissonia löi ällikällä virolaisten lapsenomaisen suhtautuminen edessä olevaan todellisuuteen. Vapauden ajateltiin tarkoittavan sitä, mitä kansa on nähnyt Suomen televisiosta.

”Uskottiin, että meistä kaikista tulee heti rikkaita. Ajateltiin, että kyllä joku taistelee sen rikkauden puolestamme. Laulavan vallankumouksen ajan yhteistoiminta hävisi saman tien. Ihmiset alkoivat vain hamuta itselleen rahaa”, kuvailee Madisson.

Vuonna 1996 Madisson oli taas rau-doissa. Hän oli saanut kahden vuoden tuomion ”valtiopetoksesta ja väkivaltaisen vallankumouksen valmistelusta”.

Olivatko aseet vallankumouksen tekemiseksi todella olemassa?

Madisson nauraa kysymykselle ma-keasti.

”Minulla oli hallussani vain yksi suomalainen kivääri Talvisodan päivil-tä. Tuomioni oli puhtaasti poliittinen. Suojelupoliisi ei kuulustellut minua kertaakaan.”

Mies istui Patarein vankilassa yh-den vuoden ja armahdettiin.

KGB:stä KAPO

Seuraava suuri konflikti syntyi elo-kuussa 2004. Madisson toimi silloin Lihulan kunnanjohtajan virassa. Paik-

kakunnan kirkon viereen pystytettiin teos, joka kuvasi virolaista sotilasta saksalaisessa Waffen SS -puvussa. Teoksen piti tasapainottaa alueella olevia neuvostoaikaisia muistomerkkejä.

Tapauksesta syntyi kansainvälinen skandaali. Juutalaisjärjestöt tuomitsivat teoksen natsihenkisenä provokaationa. Viron poliisi poisti kohuteoksen nopeasti Viron sisäministerin ukaasil-la, vaikka paikalle kerääntynyt kansanjoukko pisti verissä päin vastaan.

Mielenosoitusten järjestäminen Vi-rossa oli muuttunut Madissonin mie-lestä vuosi vuodelta yhä turhemmaksi. Juuri ketään eivät enää kiinnostaneet kansalliset teemat, joista massat olivat laulaneet neuvostoajan lopulla. Myös yritykset kansallisiin arvoihin nojaa-van puolueen nostamiseksi jaloilleen olivat epäonnistuneet.

Madissonin pariskunta oli huomannut, että Viron suojelupoliisi KAPO oli ryhtynyt seuraamaan herkeämättä heidän toimiaan. Terje Madisson otti käyttöön vanhan sukunimensä, jottei olisi tullut jatkuvasti yhdistetyksi kansalliseksi häiriköksi leimattuun mieheensä.

”Olin työtön ja hain kaupassa avoinna ollutta myyjän paikkaa. Olin tekemässä työsopimusta, kun kaupan edustajan puhelin soi. Hän vastaili

puhelimeen hämmästyneenä tyyliin ’Vai niin – ai hänkö!’ Puhelun jälkeen haastattelijä kysyi puolisoni nimeä. Vastasin, että mitä se tähän kuuluu? ’Onko se Tiit Madisson?’ hän kysyi.

’Siinä tapauksessa ette ole sopiva työntekijä meille!’” kertoo Terje Ma-disson esimerkin siitä, kuinka KAPO oli koko ajan selvillä heidän asioistaan kuuntelemalla salaa puheluita.

”Itse pyöritin välillä talojen kattoja asentavaa firmaa. Bisnes pyöri hyvin. Sitten asiakkaat alkoivat kummasti perua tilauksiaan. Sain selville, että suojelupoliisi oli soitellut tilaajille ja kysynyt, tiedättekö, kuka tulee tekemään teille kattoja. Firma ajettiin vararikoon”, kertoo Tiit kädet nyrkissä.

Madisson on kutsunut 90-luvulta lähtien Viroa poliisivaltioksi. Hänen hampaissaan on ollut erityisesti Viron entinen suojelupoliisin päällikkö.

Itsenäisen valtion kuvaan ei oikein sovi se, että sama mies oli ollut neu-vostoaikana maan johtava ”nuhk”, kansalaisten toimia kyttäävä viran-omainen.

”Suojelupoliisin toimia ei valvo eikä tutki kukaan”, sanoo Madisson.

Väärä talousmalli

Madissonien mielessä kypsä ajatus muuttaa pois Virosta.

Tiit Madissonin junailemassa viimeisessä joukko-kokouksessa Viron itsenäisyys-päivänä vuonna 2010 oli pää-teemana EU-kritiikki. Puoli vuotta myöhemmin Madissonit muuttivat Espanjaan.

mennen tullen. Mutta mene ja kysy köyhiltä, mitä he ajattelevat.”

Tiit Madisson nykyisen kotinsa maisemissa Benalmadenan kaupungin ulkopuolella.

Virolainen toisinajattelija kyllästyi vähitellen mielenosoituksiin. ”Virolaiset rupesivat keräämään rahaa, eikä Laulavan vallankumouksen ajatuksilla ollut enää merkitystä”, sanoo Madisson pettyneenä.

Työtön pariskunta elää nyt Tiitun noin 300 euron kuukausieläkkeellä, jota hänelle maksetaan kärsimyksistä neuvostovankiloissa. Ilman supermarketin päiväysvanhoja elintarvikkeita he eivät tulisi toimeen.

Madisson sanoo, että Viro valitsi heti uuden itsenäisyyden alkuvaiheessa väärän talousmallin.

”Mart Laar ja Viron ensimmäinen hallitus valitsivat ylibiberaalin Milton Friedmanin luoman mallin. Muun muassa kaikki valtion tuottavat firmat yksityistettiin. Myöhemmin ne siirtyivät suurkorporaatioiden haltuun. Yksistään vuosina 2009–2010 kuoli kolmannes Viron pienyrityksistä.

Rikkaiden ja köyhien välinen kuilu kasvaa, mutta valtio käyttää sosiaalikuluihin noin puolet vähemmän kuin muualla Euroopassa”, erittelee peräänantamaton dissidentti.

”Viron rikkaat kiittävät tietenkin nyky-Viroa mennen tullen. Mutta mene ja kysy köyhiltä, mitä he ajattelevat.”

Madisson on yrittänyt aktivoida passiivisia virolaisia 30 vuotta kirjoittamalla seitsemän kirjaa ja satoja lehtiartikkeleita.

”On ollut pakko hyväksyä, että näistä asioista voi kirjoittaa ja puhua lakkaamatta, mutta silti mikään ei muutu”.

Orjamentaliteetti

Madissonin poliittisen toiminnan avainsanoihin on kuulunut sana ”kansallinen”, eli poliittisen ja taloudellisen päätöksenteon säilyttäminen Viron kansalaisten käsissä. Hänen otsaansa on lyöty usein jopa natsileima.

”En missään nimessä kannata saksalaista kansallissosialismia jo pelkästään siksi, että saksalaiset pitivät itseään muita kansoja parempana”, täsmentää Madisson.

”Viron olisi pitänyt ottaa jo yli 20 vuotta sitten suunta kohti ’ihmiskasvoista sosialismia’, eli Pohjoismaissa sekä Saksassa ja Espanjassa olevaa yhteiskuntamallia. Sen johtavana periaatteena on sosiaalisen tasa-arvon saavuttaminen. Sitä minä kannatan.”

Toisinajattelija ei säästele sanojaan, kun hän arvioi virolaista kansanluonetta, johon kuuluu vallanpitäjien pelko. Nöyryyden juuret löytyvät syvältä menneisyydestä – satoja vuosia kestäneestä virolaisten täysorjuudesta.

”Kansan mielenlaatu on edelleen ominainen orjalle. Suomalainen ei ole ollut koskaan orja – me olimme 750 vuotta baltiansaksalaisten kartanoherrojen täysorjia. Väitän, että Virossa pelätään tänään enemmän kuin

esimerkiksi neuvostoajan lopulla. Tavallinen ihminen ei uskalla sanoa omaa mielipidettään, jos se poikkeaa vallanpitäjien mielipiteestä.”

Madissonin mukaan Viron kansan sosiaaliseen ajatteluun vaikuttavat edelleen myös Stalinin toimeenpanemat puhdistukset.

”1940-luvulla tapahtui Viron kansan geneettinen katastrofi. Kansan parhaimmisto, juuri ne vastaanpanijat hävitettiin. Osa parhaimmistosta lähti pakolaisiksi muun muassa Ruotsiin. Heitä oli 70 000.”

Mielenosoitukseen

Madissonit ovat kotimaassaan kokemansa jälkeen tyytyväisiä eloonsa Espanjassa. Silti huoli kotimaasta ja sen kansan tulevaisuudesta kaivertaa välillä mieltä.

Paikalliset ovat joka tapauksessa otaneet tulokkaat ystävällisesti vastaan.

”Tulimme tänne jäädäksemme. Virossa ei ole mikään muuttunut kahdessa vuodessa paremmaksi – päinvastoin. Jos Viron kansan mentaliteetti ei muutu eikä maassa tapahdu käänteentekevää muutosta, häviää koko Viron valtio pikkuhiljaa kartalta”, ennustaa Madisson.

Mutta pääseekö seepra raidoistaan?

”Malagassa järjestetään pian suuri mielenosoitus pankkien ylivaltaa vastaan. Sinne lähdemme”, innostuu virolainen vastarannan kiiski.

Ja samalla hänen silmiinsä syttyy Andalusiain auringon terästävä toivon pilkahdus pienen ihmisen mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin. ■